

Urbanització de la Riera de Llafranc

Josep Frigola i Triola

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

Índex

TEXT

1- Fitxa tècnica del jaciment	2
2- Introducció	3
3- Situació geogràfica	4
4- Introducció històrica	5
5- Intervencions anteriors.....	6
6- Metodologia.....	8
7- Conclusions	9
8- Bibliografia	12

ANNEX

Recull fotogràfic

1. FITXA TÈCNICA DEL JACIMENT

Jaciment: Riera de LLafranc

Municipi: Llafranc

Comarca: Baix Empordà

Coordenades: x - 516108

y - 4638250

Protecció del jaciment: -----

Tipus d'intervenció: Preventiva

Activitat portada a terme: Control i prospecció

Tipus d'estructures localitzades: Cap estructura ni jaciment localitzat

Cronologia: -----

Crèdits: Promoció: Ajuntament de Palafrugell

Direcció: Josep Frigola i Triola

Equip humà: 1 arqueòleg

Cost total del treball: 1902.40 euros

Resum de la intervenció:

Paraules clau: rases, pas de serveis, riera.

La urbanització de la zona de la riera de Llafranc, amb l'obertura de rases per passar els nous serveis d'electricitat, aigua i gas, va comportar l'inici d'unes tasques de seguiment arqueològic per localitzar estructures antigues.

El control d'extracció de terres i la prospecció a la zona de la riera tenien com a objectiu documentar o trobar possibles restes arqueològiques amagades per les construccions actuals.

El seguiment arqueològic de les rases obertes a la riera, Pl. Jaume I i carretera de Tamariu, no va deixar al descobert cap jaciment ni resta arqueològica.

2. INTRODUCCIÓ

El seguiment dels treballs de les màquines excavadores dins del nucli de Llafranc es deu al fet que és una zona d'interès arqueològic, on s'han anat localitzant diverses estructures i restes antigues al llarg dels anys.

En el subsòl del nucli de Llafranc es conserven les restes d'un antic establiment d'època romana, amb una vil·la en el sector de l'església i una terrisseria a la part més baixa, just al costat de la riera. És per aquest motiu que totes les obres que s'efectuen en aquest sector de Llafranc estan condicionades al seu seguiment i control arqueològic, a fi de poder detectar l'existència de noves restes arqueològiques fins ara desconegudes.

L'objectiu principal de l'actual intervenció era la documentació de possibles estructures d'època romana en el sector de la riera, i en el cas que aparegués algun indicatiu d'època antiga informar i valorar si es feia necessària una intervenció arqueològica més aprofundida i en extensió.

3. SITUACIÓ GEOGRÀFICA

Les rases prospectades es trobaven situades a la zona de la riera de Llafranc, al terme municipal de Palafrugell i molt properes a la platja. Concretament, la zona es localitzava al centre de la població i, a excepció de la Pl. Jaume I i la riera, tot l'espai estava construït.

La riera de Llafranc es situa a la part més baixa i en el centre del nucli de Llafranc (Palafrugell, Baix Empordà), on des de fa temps es coneix l'existència d'una important terrisseria d'època romana, documentada en diverses intervencions anteriors.

El lloc objecte de control era un indret on es localitzaven llims i sorres de l'escorrentia de la riera, i ubicat al costat del turó de l'església de Santa Rosa, cap a la platja.

L'accés a l'indret resulta molt fàcil. S'hi arriba des de Palafrugell per la carretera que porta cap a les platges de Calella i Llafranc.

4. INTRODUCCIÓ HISTÒRICA

Prop de la zona on s'han desenvolupat els treballs es situa el jaciment més antic conegut, és el poblat de Sant Sebastià que amb l'arribada dels romans a Empúries va perdent població en favor del nucli romà de Llafranc que estarà ocupat des del s. II aC fins el IV dC, i serà un centre de producció de vi i terrissa. D'aquest moment es conserva un celler prop de l'església de Santa Rosa voltat d'habitatges més antics.

L'any 1980 es van descobrir 78 teules crues abandonades abans de coure, i aquests últims anys s'han descobert en diverses intervencions alguns forns de ceràmica.

Durant els s. V i VI dC la inseguretats fa augmentar la població cap a zones més interiors, creix Palafrugell on s'emmuralla el nucli de cases durant l'època medieval.

Dels s. XV al XVIII trobem la construcció de diverses torres de defensa d'un litoral molt assetjat pels corsaris turcs instal·lats a Alger. Al s. XVI trobem que alguns masos també són emmurallats. Al s.XVII les lluites seran interiors contra Felip IV, tingué lloc el Combat de Palafrugell i el 1640 amb la Guerra dels Segadors es cremaran diverses cases.

Al s. XVIII, després de la Guerra de Successió, s'observa un alt creixement demogràfic a Palafrugell. I el s. XIX està marcat per la indústria surera.

Durant el s. XX, després de la postguerra civil, la indústria deixarà pas al turisme i a la revifalla de nuclis costaners com Llafranc, sobretot des de 1955, deixant-nos el paisatge actual.

5. INTERVENCIONS ANTERIORS

L'existència d'un important jaciment d'època romana a la zona de Llafranc és coneguda des de molt antic. Pella i Forgas, a la seva *Historia del Ampurdan*, parla de les espectaculars troballes fetes durant el segle XVIII.

També varen aparèixer restes d'una necròpolis baiximperial romana i una làpida sepulcral paleocristiana amb una inscripció en vers. Actualment, totes aquestes troballes s'han perdut. Les notícies de troballes de diversos enterraments pertanyents a una necròpolis d'inhumació, tots ells destruïts, varen continuar durant la primera meitat del segle XX.

A principis del segle XX va aparèixer un mosaic amb una representació de dues figures humanes. Es desconeix l'indret exacte de la troballa, de la que no es té cap més referència.

Als anys seixanta s'efectua la troballa d'un conjunt d'àmfores Pascual 1 durant la construcció d'una nova edificació al carrer Isaac Peral 21. El mateix any, Glòria Trias publicava un interessant conjunt de ceràmica pertanyent a una col·lecció particular, recollit durant les obres de construcció d'una casa prop de la platja a principis de segle XX. Amb l'arribada del turisme a la zona, s'inicià la construcció de moltes edificacions i es varen malmetre i destruir moltes de les restes de l'antic jaciment d'època romana.

La dècada dels anys vuitanta marca l'inici de les excavacions sistemàtiques a Llafranc. La primera intervenció es va realitzar en el carrer Isaac Peral 40, durant els anys 1980 i 1981. Es documentà una gran quantitat de produccions ceràmiques fetes en el mateix indret. La troballa més espectacular va correspondre a una estesa de tègules crues senceres que havien estat posades a eixugar a l'aire lliure.

Des d'aquell moment, s'ha efectuat diverses intervencions en aquest sector, entre les que podem citar les fetes al carrer Llevant 8, Isaac Peral 31, Isaac Peral 38, cantonada dels

arrers Monturiol i Llevant, cantonada dels carrers Monturiol i Xàvega, cantonada dels carrers Isaac Peral i Llevant i cantonada dels carrers Isaac Peral i Xàvega. La darrera intervenció, de la que s'ha efectuat la primera fase, ha tingut lloc a la cantonada dels carrers Xalox i Isaac Peral i ha permès la descoberta de nous forns de la terrisseria.

Paral·lelament, també s'ha efectuat alguna excavació al sector de l'església, situat a llevant del nucli i a una cota més alta.

Totes aquestes troballes han permès la documentació i estudi d'una important terrisseria situada a la part més baixa del nucli de Llafranc, vinculada de forma indubtable amb una vil·la situada a la part més alta, al sector de l'església.

6. METODOLOGIA

L'objectiu principal de la intervenció era la documentació de possibles estructures d'època romana en el sector de la riera de Llafranc i els seus voltants.

Per efectuar aquesta tasca s'havia de realitzar el control arqueològic de tots els moviments de terra que s'efectuessin durant les obres d'urbanització de la riera i els carrers adjacents.

La intervenció va consistir en el seguiment de la realització de les diferents rases ubicades de forma longitudinal i transversal als carrers per on s'havien d'instal·lar serveis nous. I alhora aprofitar per efectuar canvis en l'enllumenat públic i també per renovar clavagueram, aigües fecals i col·lectors.

En la major part dels casos les rases estaven localitzades a poca fondària, amb una amplada que oscil·lava entre els 60 i els 80-90 cms., i no varen donar mostres de cap mena de resta arqueològica.

Però sobretot s'ha de tenir en compte que en el moment d'iniciar la tasca del control arqueològic ja feia algun temps que les màquines treballaven per dur a terme aquestes feines, i que, per tant, els resultats que s'exposaran no poden considerar-se mai complets.

L'excavació de les rases es va realitzar amb l'ajuda dels mitjans mecànics que solen utilitzar-se en aquests casos: màquines retroexcavadores i giratòries, i també amb la participació, quan es va fer necessari, d'alguna excavadora de petit tamany.

Es van anar seguint els treballs de la màquina excavadora, quan va ser possible, i fotografiant les rases que s'anaven obrint, observant el seu interior per si apareixia alguna resta o estructura arqueològica.

7. CONCLUSIONS

El projecte engegat per l'Ajuntament de Palafrugell, que preveia la reurbanització de la zona de la riera, amb l'obertura de rases per col·locar nous serveis en els carrers adjacents i en la riera mateixa, s'havia de dur a terme sota la supervisió d'un arqueòleg, tal com es va informar al consistori. Un consistori que ja tenia experiències anteriors en aquests temes degut a l'aparició de restes antigues en l'espai que envolta la riera, tant per la banda de llevant com per ponent, amb la vil·la romana i la terrisseria de la mateixa època documentades des de fa dècades.

Tanmateix, la majoria de les rases que afectaven els carrers circumdants havien estat obertes i en bona part ja estaven tapades de forma parcial o total, amb els tubs i serveis nous ben col·locats al seu interior. No es podia veure de cap manera si dins de les rases havia aparegut alguna cosa o no, ja que aquesta feina es realitza normalment durant el procés d'obertura, quan l'arqueòleg controla el rebaix de la màquina excavadora.

Les rases obertes eren les següents:

- Carrer Marquès de Llafranc. Dues rases longitudinals al carrer obertes a banda i banda, amb els tubs ja col·locats per connectar serveis.
- Carrer de Xàvega. Dues rases longitudinals en procés de tapar-se.
- Carrer Llevant. Dues rases ja tapades, amb els nous serveis instal·lats.
- Carrer Monturiol. Una rasa al costat est del carrer, de 20 cm de fondària, oberta afectant la vorera. Tapada parcialment i amb els nous tubs col·locats.
- Carrer Roger de Llúria. Rasa longitudinal situada a la banda oest del carrer i tapada.
- Carrer Roger de Flor. Dues rases, tancades i a punt per tornar a pavimentar el carrer.

- Riera de Llafranc. Rasa tapada parcialment. I mur de contenció construït a la zona més propera als carrers de Marquès de Llafranc i Xàvega, del que tampoc es va poder comprovar l'abast en el moment d'aixecar-lo.

Sembla ser que les rases no havien assolit una fondària massa pronunciada, però tot i així resulta impossible assegurar que en cap dels punts que havien quedat al descobert no hagués sortit res. A més, les restes arqueològiques que es localitzen a Llafranc normalment apareixen en cotes no massa allunyades del nivell de circulació dels carrers actuals.

La única cosa que es pot dir per aquests carrers és que els resultats són inexistents, donat que va ser impossible la comprovació de l'existència de restes arqueològiques. Es varen fotografiar i observar les rases que encara restaven obertes, tot i que en la majoria ja s'hi havien passat de nou els serveis, i algunes ja estaven tancades.

Tot i això, encara faltava obrir una rasa de dimensions considerables que havia d'ocupar la banda de llevant de la riera, i s'havia de preveure la construcció d'un mur en el mateix costat i una estació de bombeig a la zona del carrer de Llúria (feines que encara no s'han dut a terme).

A partir d'aquell moment els treballs es varen concentrar bàsicament en la zona de llevant de la riera, on no es va observar cap resta ni estructura arqueològica. Les rases obertes durant el control arqueològic varen resultar totalment negatives.

Els espais on va incidir l'obra durant la fase de seguiment són els següents:

- Plaça Jaume I. Amb rases obertes tant al centre com paral·leles a la riera.
- Carrer de la Rascassa.
- Carrer Pella Forga.
- Camí de Tamariu.

A més, es varen seguir els treballs dins mateix de la riera, a la zona més propera a la Plaça Jaume I.

Es van fotografiar i observar totes les rases obertes en aquesta zona i els resultats varen ser negatius, sense cap resta arqueològica que aportés nous coneixements a la història més reculada d'aquest indret. No va aparèixer ceràmica, ni material arqueològic susceptible de ser estudiat, així com tampoc cap estructura construïda que permetés imaginar possibles edificacions anteriors.

8. BIBLIOGRAFIA

BADIA i HOMS, J., Hallazgo de ánforas romanas en Llafranc (Gerona), *Ampurias* XXVIII. Barcelona, 1966.

BARTI, A; PLANA, R., La terrisseria d'època romana de Llafranc (Palafrugell, Girona), *Cypsela* X, Girona, 1993.

CAJA BRIASCO, M.J., *Intervenció en el barri de l'esglèsia de Llafranc, V Jornades d'arqueologia de les comarques de Girona*. Olot, 2002.

LLINÀS, J.; MERINO, J., Excavació de l'any 1997 a Llafranc (Palafrugell, Baix Empordà), *IV Jornades d'arqueologia de les comarques de Girona*, Figueres, 1998.

LLINÀS, J.; SAGRERA, J., Intervenció arqueològica a Llafranc (Palafrugell, Baix Empordà). *Primeres Jornades d'arqueologia de les comarques de Girona*, Sant Feliu de Guíxols, 1992.

LLINÀS, J.; SAGRERA J. Una construcció Alt Imperial a Llafranc. Fases, estratigrafia i materials, *Cypsela* X. Girona, 1993.

MERINO I SERRA, J. Intervenció d'urgència a Llafranc, xamfra dels carrers Monturiol i Xàvega (Palafrugell, Baix Empordà). *III Jornades d'arqueologia de les comarques de Girona*, Santa Coloma de Farners, 1996.

NOLLA, J.M; CANES, J.M.; ROCAS, X. Un forn romà de terrissa a Llafranc (Palafrugell, Baix Empordà). *Empúries* 44, Barcelona, 1982.

PELLA I FORGAS, J., *Historia del Ampurdán*. Barcelona, 1883.

UNLAND, Annie, *Quaderns de Palafrugell 4*. Llafranc: entre la tradició i la modernitat. Ed. Ajuntament i Diputació de Girona. Girona, 1996.

REPORTATGE FOTOGRÀFIC

Índex d'imatges:

- 1 i 2.** Excavació al costat de la riera i de la rasa al nord de la Pl. Jaume I, on veiem serveis anteriorment passats.
- 3 i 4.** Excavació al carrer cap a Tamariu i rasa perpendicular cap al C/ de la Rascassa.
- 5.** Excavació d'una rasa dins de la riera
- 6 i 7.** Dues vistes del carrer Marquès de Llafranc
- 8.** Carrer de Xàvega amb els diferents tubs a la vista
- 9 i 10.** Els serveis nous al carrer de Xàvega
- 11.** Carrer Llevant a punt per tornar a pavimentar-se
- 12.** Detall del carrer LLevant
- 13 i 14.** Rasa oberta al carrer Monturiol
- 15.** Una altra imatge del carrer Monturiol
- 16.** Detall de la rasa ja tancada del carrer Monturiol
- 17.** Carrer Roger de Llúria
- 18.** Rasa al carrer Roger de Llúria
- 19.** Rases ja tancades al carrer Roger de Flor
- 20 i 21.** Dues imatges de la riera de Llafranc
- 22.** Serveis i rases a la zona de la riera
- 23 i 24.** Mur de contenció aixecat a l'oest de la riera